

ТЫЗЭКЪОТМЭ — ТЫЛЪЭШ!

АДЫГЭ

1923-рэ илъэсым
гъэтхалэм
кыщегъэжыгъэу
кыдэкIы

№ 62 (22991)

2024-рэ илъэс

ШЭМБЭТ
МЭЛЫЛЪФЭГЪУМ и 6

ОСЭ ГЪЭНЭФАГЪЭ ИЭП

6 +

тисайт

WWW.ADYGVOICE.RU

тихытыу нэкIубгъохэр

макЪ

Адыгэ Республикэм и Правительствэ игъэзет

Шьолъырхэм яунэе программэхэм атегушылагъэх

Урысые Федерацием и Президентэу Владимир Путиным видеоконференцие адырилагъ УФ-м и Правительствэ хэтхэм. АР-м и Лышъхъэу Къумпыл Мурат а Iофтхьабзэм хэлэжыагъ.

Kremlin.ru

А. Гусев

Ioфыгъо шъхалэу зытегушылагъэхэр шьолъырхэм, Адыгеири ахэм зэрахэтэу, яхэхъоныгъэкIэ унэе программэхэм ягъэцэкIэн фэхъугъэ кIэуххэр ары. Джащ фэдэу 2025 – 2030-рэ илъэсхэм программэр лыгъэкIотэгъэнымкIэ гухэлъэу яIэхэми ахэплъагъэх.

УФ-м и Президент зэлукIэр кыизэлүйхызэ, хэхъоныгъэмкIэ унэе программэхэм ягъэцэкIэн нахь шлуагъэ кыизэритыштымкIэ амалэу щылэхэр кыгъээнэфагъэх.

Илъэси 4-м кыкIоцI шьолъырхэм янахьыбэр яхэхъоныгъэ ипсынклагъэкIэ УрысыемкIэ гурыт шапхъэхэм ашъхадэкIыгъэх. Ащ кыыхэкIэу унашъо аштагъ унэе программэхэр лыгъэкIотэгъэнхэм фэгъэхыгъэу. Президентым Федеральнэ ЗэлукIэм фиgъэхыгъэ Джэпсальэм ащ фэгъэхыгъэу кыщилогъагъ. Мы зэлукIэм нахь игъэкIотыгъэу а Iофым щыхэплъагъэх.

Къэгущылагъэхэм ащыщых УФ-м эконо-

микэ хэхъоныгъэмкIэ иминистрэу Максим Решетниковыр, лъэныкъоу «Экономикэмрэ финансхэмрэ» зыфиIорэм фэгъэзэгъэ Къэралыгъо Советым икомиссие итхьаматэу Алексей Текслэ.

Шъугу къэтэгъэкIыжы: УФ-м экономикэ хэхъоныгъэмкIэ иминистрэ бэмышIэу Адыгеим зыщэлэм республикэм хэхъоныгъэмкIэ иунэе программэ гъэцэкIагъэ зэрэхъурэм осэшIу кыфишыгъ. Илъэси 4-м кыкIоцI унэе программэм

республикэм амал кыиритыгъ Урысыем нэгбгърэ тельитэу гурытымкIэ ихахъохэм республикэр ашъхадэкIынуэ, IофшIэнмыгъотыныгъэми нахь кыкIыригъэчынэу.

ЗэлукIэм илъэхъан кыизэрэхагъэщыгъэмкIэ, лъэныкъо заулэхэмкIэ анахь кIэухышIухэр зышIын зылъэкIыгъэхэм тишъолъыр ахэфагъ, социальнэ гухэлъхэм апае унэхэм ящэфынкIэ Iофтхьабзэхэр шлуагъэ хэлъэу зэшIуихыгъэх.

(ИкIэух я 2-рэ нэкIуб. ит).

Нахь пыутэу шъукIэтхэшъушIт

МэлылЪфэгъум и 8-м кыщыублагъэу фэгъэкIотэн зыхэлъ кIэтхэгъу уахътэр Урысыем и Почтэ ригъэжыэщит.

«Адыгэ макЪэр» кызытхыкIы зышIоигъохэм мэфишIым нахь пыутэу ар зэшIуахышъушIт. Уасэхэр мышц фэдэщтых:

индексэу П4326-м зы мазэм соми 176,90-рэ ыосэщит,

мэзихым – сомэ 1061,40-рэ.

ФэгъэкIотэн зыхэлъ уахътэр мэлылЪфэгъум и 18-м аухышIт, арышъ, зыхэшъумыгъэн фэдэ шъуфэхъушIт кIэтхэгъу лъэхъаным!

Шьолтырхэм яунэе программэхэм атегушылагъэх

Межрегионал

(Икълух).

Ащ нэмыклэу кызыралауагъэмкӀэ, Адыгеимрэ Карелиемрэ хэпшыклэу а программэм игъэцӀлэн гъэхъагъэхэр щашыгъэх, шьолтыри 10-у анахь дэгъоу кыхагъэщыгъэхэм ыкӀи лӀпылӀгъу тедзэ зэрэтын фаеу алытагъэхэм ахэр ахъагъэх. Джащ фэдэу бюджетым ылъэныкъокӀэ лӀпылӀгъу зищыклагъэу щыт шьолтырхэм проектшхохэр ыклэм нагъэсынхэм пае ахъцэ лӀпылӀгъу тедзэ ятыгъэным мыщ цытегушылагъэх.

Къэралыгъом ипашэ пшъэрлӀ кыгъэуцугъ федеральнэ мылӀкур атырагуащэ зыхъукӀэ ащ фэдэ шьолтырхэм икӀоу аналэ атырагъэтынэу. Адыгеим программэм игъэцӀлэнкӀэ илофхэм язы-

тет шъхафэу Президентыр кышыуцугъ. Владимир Путин республикэм ипашэхэм лӀфэу ашӀэрэм осэшлӀ кыфишыгъ, шлуагъэ кытэу лӀф ышӀэн зэрилъэкӀыщтыр къэзгъэлъэгъогъэ шьолтырым лӀпылӀгъу етыгъэнымкӀэ амалэу щылӀхэм ахӀплӀнхэу пшъэрлӀ афишыгъ. ЗӀукӀэм икӀлуххэм къатегушылӀзэ Къумпыл Мурат кызырэхигъэщыгъэмкӀэ, бэшлагъэу зэшлохыгъэн фӀе лӀфыгъоу къуцуагъэхэм ягъэцӀлэнкӀэ а программэм амал тедзэхэр кытыгъэх, инвестициехэм алыныкъокӀи ифӀмэ-бжымэшлӀ къатырихъагъ. Программэм пстӀумкӀи сомэ миллиарди 5,1-рӀ пӀуагъэхъагъ. Ащ цыщӀэу сомэ миллиардрӀ миллион 700-рӀ зыпӀуагъгъэр социальнэ лъэныкъом инфраструктурнэ лӀфыгъохэм язэшлохын, сомэ миллиарди 3,4-рӀ экономикэмкӀэ пшъэрлӀхэм язэшлохын. Ахъцэм ызыныкъом нахьбӀэр — сомэ миллиарди 2,4-рӀ инвестицион-

нэ проект анахь инхэм зыклӀ ащыщ промышлӀннэ шьолтыр инӀу агъӀпсырӀ «Инэм» зыфилорӀм инфраструктурӀ изетегъӀпсыхъан пӀуагъэхъагъ. СтратегическӀэ мӀхъанэшхо зилӀ мы проектыр илъӀсӀу тызыхъатым ухыгъэ хъуцт. Производственнэ чыплӀшхоу щылӀ хъуцтым кыдӀгъэкӀыныр цызэхъцӀгъэнымкӀэ амалышлӀ кытыцт, нӀбгырӀ мини 10 фӀдизмӀ лӀфшӀлӀлӀ чыплӀхэр ялӀ хъуцтых, инвестициехэм кӀахъхъоцт.

Республикэм иунӀе программӀ кыдыхълытагъэу илӀлӀцыкӀу поликлиникӀэрӀ цӀхэм зыщӀлӀзӀцтхӀ медицинӀэ гупчӀэрӀ МыекъуапӀ кышызӀуахыгъэх. Пушкиным ыцӀклӀэ щыт унӀр зӀтырагъӀпсыхъажыгъ, джащ фэдэу культурӀмрӀ спортымрӀ

ягупчӀэу Инэм дӀтыр агъӀцӀклӀжыгъ, культурӀм и УнӀу «Факел» зыфилорӀ ЯблоновскӀэм дӀтыр агъӀклӀжыгъ, псыхъоу ШъхъагуащӀ инӀпкӀ лӀфтхъӀбзӀ гъэнӀфагъэхэр щызӀшлуахыгъэх, сабыибӀэ зӀрыс унагъохэм апае чыгу лӀхъхъу кыхагъэкӀыгъэхэм яинфраструктурӀ агъӀпсыгъ. Ащ даклоу шъхафит бӀнӀнымкӀэ спорт еджапӀэр зӀтырагъӀпсыхъагъ, псӀуплӀу КраснооктябрьскӀэм газгощӀплӀ станциеу дӀтым гъӀцӀклӀжыныхэр рашылӀлагъэх, автомобиль гъогоу «Дахъо – ЛӀгъонакъӀ» зыфилорӀэр зӀтырагъӀпсыхъагъ. Лъэныкъо зӀфӀшъхафхэмкӀэ мӀкъумӀцӀ продукциер республикэм кышызыхъыжхъэрэм къэралыгъо лӀпылӀгъу аратыгъ, бизнес цыкӀлурӀ гуритымрӀ алыныкъокӀи займӀхэр агъӀфӀдагъэх. КӀӀклӀу къӀлон хъумӀ, программэм лӀфтхъӀбзӀ 32-рӀ кыдӀлытӀ. Мы илъӀсым ыклӀм ехъуллӀу лъэныкъо шъхъалӀхэр зӀклӀ гъӀцӀклӀагъэ хъуцтых.

Адыгеим и ЛышхъӀ кызырэхигъэ-

щыгъэмкӀэ, федеральнэ лӀпылӀгъум республикэмкӀэ мӀхъанэшхо ил, социальнэ—экономикӀэ лъэныкъомкӀэ лӀфхэр нахьышлӀ шыгъӀнхэмкӀи амал къеты.

«Урысыем и ПрезидентӀу Владимир Путиным ыкӀи федеральнэ гупчӀэм лъэныкъо зӀфӀшъхафхэмкӀэ лӀпылӀгъоу кытатырӀм, тӀри тишьолтыркӀэ амалэу тилӀхэм яшлуагъӀклӀ Адыгеим социальнэ—экономикӀэ лъэныкъо шъхъалӀхэмкӀэ игъэхъагъэхэм хӀпшыклӀу ахъхъо. ТиреспубликӀэ кызырӀделӀхэрэм ыкӀи ренӀу аналӀ кызырӀтырагъӀтырӀм апае тафӀераз Президентми ПравительствӀми», — кылуагъ Къумпыл Мурат.

АР-м и ЛышхъӀ кызырэхигъэщыгъэмкӀэ, республикэм тапӀкли ищыклагъэр зӀклӀ ышӀлӀцт Урысые Федерацием и Президент кыгъӀуцугъ пшъэрлӀхъу цыфхэм ящылӀаклӀ нахьышлӀ хъуным, Адыгеим исхэм яхъахъхэр нахьыбӀэ шыгъӀнхэм апае.

А. Гусев

Илъэсым изӀфӀхъысыжъ

Цыфым ифитыныгъэхэмкӀэ УполномоченнӀу АР-м щылӀ Анатолий Осокиным 2023-рӀ илъӀсым лӀфӀу ашӀагъэм фӀгъэхъыгъэу республикэм и ПравительствӀ зычӀлӀт унӀм Адыгеим и ЛышхъӀ кышыфилотагъ.

Республикэм и ЛышхъӀ зӀрӀхигъӀунафыкӀыгъэмкӀэ, цыфхэр зыгъӀгумӀкӀырӀ лӀфыгъохэм язэшлохын дӀлӀжӀэрӀ къэралыгъо, общественнӀэ къулыкӀухэр республикэм итых, цыфым ифитыныгъэхэмкӀэ УполномоченнӀм иаппарати ахэм зӀу ащыщ.

«Цыфхэм ятхъаусыхӀ тхылӀхэр нахь макӀэ зӀрӀхъугъэр непӀэ тинӀрылӀгъу. Ау хъушъхафыкӀыгъӀ дӀзӀ операцием, ДонбассрӀ НовороссиемрӀ ащыщхэр республикэм кызырӀкӀуагъэхэм япхыгъэу лӀпылӀгъу кыкӀлӀлӀлӀхэрӀ джыри щылӀх. Цыфым ифитыныгъэхэмкӀэ УполномоченнӀм иаппарати, фондӀу «ХӀгъӀгум иухъумакохэр» зыфилорӀэми, волонтерхӀэми, нӀмыкӀ къулыкӀухӀэми мы лъэныкъом нахь лъӀшӀу аналӀ тырагъӀтын фае. Урысыем и ПрезидентӀу Владимир Путиным джащ фэдэ пшъэрлӀ кытфишыгъ», — кылуагъ Къумпыл Мурат.

Къащ Плыжыым и ДунӀе комитетӀу УрысыемрӀ БеларусӀрӀ ащызӀхъагъэхэм, зыдӀхъугъэхэр амышлӀу клодыгъэхэм алыхъурӀ ГупчӀм, чыплӀэ зоахӀмрӀ лӀшӀэ зӀлууплӀныгъэхӀмрӀ яветеранхӀэм яфӀедӀхэр къӀзыухъумӀэр ЛигӀм зӀдӀлӀжъӀныгъэу адырилӀм фӀгъэхъыгъэу Анатолий Осокиным кылотагъ.

Ащ зӀрӀхигъӀунафыкӀыгъэмкӀэ, лъӀу тхылӀхэм ахӀплӀхӀэ зӀхъум УполномоченнӀм иаппарат Урысыем зыухъумӀжынымыкӀэ и МинистерствӀ, ДзӀ прокуратурӀ шъхъалӀм, КъыблӀ дзӀ округым и ДзӀ проку-

ратурӀ зафигъӀзӀн фаеу хъугъӀ. ХъушъхафыкӀыгъӀ дзӀ операцием хӀлажъхӀэрэм ыкӀи ахэм яунагъохэм арысхэм ятхылӀ 30-м ехъу кӀалӀклӀхъагъ. КъулыкӀур зӀрахъырӀм, лӀзӀгъу уцхэр, дзӀ шлуашӀхэр, ахъцӀр, заом иветеран истатус къазӀраратырӀм, дзӀ къулыкӀушлӀу клодыгъэхэм зӀралыхъухӀэрэм япхыгъӀ лӀфыгъохэр ыкӀи нӀмыкӀхэр ахэм къащӀлӀтыщыгъэх.

Цыфым ифитыныгъэхэмкӀэ УполномоченнӀу АР-м щылӀм кызырӀхигъӀыгъэмкӀэ, гъӀрекӀо тхылӀ 367-рӀ апаратым кылӀклӀхъагъ. 2022-рӀ илъӀсым егъӀпшагъӀм, процент 19-клӀ ар нахь макӀ. НӀбгыри 195-рӀ рагъӀблӀгъагъ, ахэм ащыщӀу 124-мӀ УполномоченнӀм ышхъӀклӀ адӀгушылагъ. «Линии плырым» ителрфонкӀэ нӀбгырӀ 200-мӀ упчӀлӀжъӀгъу афӀхъугъэх. Мы аужырӀ илъӀсищым кыкӀлоцӀ тхъаусыхӀ тхылӀу кӀалӀклӀхъэрӀ процент 23-м нӀсӀу кӀеыыхыгъ. ПравӀм ылъэныкъокӀэ анахъу ухъумӀгъӀн фаехэр пенсионерхэр, ветеранхэр, сӀкъатныгъӀ зылӀхэр ары. ТхъаусыхӀ тхылӀхэм япроцент 48-рӀ фӀдизмӀ къащыралотыкӀыщыгъӀр псӀуплӀхӀмрӀ мылӀкумрӀ япхыгъӀ фитыныгъэхэр зӀраукуагъэхэр, энергетическӀэ компаниехэм ялӀфшӀлӀн зӀрӀзӀхӀащӀэрӀм, социальнӀ лӀпылӀгъоу къаратырӀм зӀримыгъӀразӀхӀэр ары. Псауныгъэм икӀӀухъумӀнклӀ ыкӀи медицинӀэ лӀпылӀгъумкӀэ фитыныгъэу ялӀхэр укӀуагъӀ зӀрӀхъухӀэрэм епхыгъӀ тхылӀхэр фӀди 2-клӀ нахь макӀэ хъугъэх. ГъӀсӀэныгъэм фӀгъэхъыгъэу тхъа-

А. Гусев

усыхӀ тхылӀ кӀалукӀагъӀп. МыекъуапӀ дӀсхэм тхылӀ 223-рӀ, МыекъопӀ районым исхэм — 56-рӀ, ТӀхъутӀмыкӀое районым исхэм — 20 кӀалӀклӀагъэхъагъ. ТхъаусыхӀ тхылӀхэм япроцент 59-мӀ къащӀлӀтыщыгъӀ лӀфыгъохэр зӀрӀзӀшлуахыгъэхэр УполномоченнӀм хигъӀунафыкӀыгъ.

Республикэм и ЛышхъӀ цыфым ифитыныгъэхэмкӀэ УполномоченнӀу АР-м щылӀм рилуагъ цыфхэр зыгъӀгумӀкӀырӀ лӀфыгъохэр дӀгъоу зӀрӀзӀшлуихъхӀэрэм ыкӀи теурыкӀуагъӀ хъмылӀу лӀфым зӀрекӀуалӀэрӀм афӀшӀ зӀрӀфӀразӀэр.

НыбжыкIэ политикэм ипхырыщын

Хэгъэгум ишъолыр зэфэшхьафхэм ныбжыкIэ гупчакIэхэр кызэращызэуахыхэрэм фэгъэхыгъэ видеоконференцием Владимир Путиныр хэлэжъагъ, Урысые Федерацием и Правительствэ хэтхэми зэлукIэ адызэхищэгъ. Адыгеим и Лышхъуэ Къумпыл Мурат ащ хэлэжъагъ.

щтыр», — кылуагъ Владимир Путиным.

УФ-м и Правительствэ и Тхьаматэ игуадзэу Татьяна Голикова ныбжыкIэ политикэмкIэ гъэхъагъэу ялэхэр, лъапкъ проекткIэхэр зэрагъэхъазырхэрэр кы-зэфыхысыжыгъэх. НыбжыкIэхэм IофшIэн кIафэгъотыгъэным, гурыт ыкIа апшъэрэ сэнэхъат гъэсэныгъэ зилэшт специалист ныбжыкIэхэм ягъэхъазырын япхыгъэ Iофыгъохэм, ныбжыкIэхэр наукэми, предпринимательствэми нахъ ахэщэгъэ хъунхэм тегъэпсыхъэгъэ программэхэр зэрагъэцакIэхэрэм атегу-щылагъэх.

АР-м и Лышхъуэ зэлукIэм икIэуухэм кIаегушIэлэз, ныбжыкIэхэм Iэпылэгъу ягъэгъотыгъэнымкIэ хэгъэгум амалыбэ зэрэщызэрахъэрэр, ау УФ-м и Президент кыгъэнэфэгъэ пшъэрылыбэ джыри зэшIохыгъэн зэрэфаер кыхыгъэщыгъ. Лъапкъ проектхэу «НыбжыкIэхэмрэ кIэлэцIыкIухэмрэ», «Кадрэхэр» зыфилохэрэр мы Iофым фэлорышIэщтых. Волонтерхэм ядвижение зегъэушъомбгъу-гъэнымкIэ, дзэ-патриотическэ плуныгъэмкIэ, унэгъо ныбжыкIэхэм, ныбжыкIэ сэнаушхэм, предпринимательхэм Iэпылэгъу ягъэгъотыгъэнымкIэ амалыбэ непэ Адыгеим щызэрахъэ.

НыбжыкIэ парламентым, Урысые кIэлэцIыкIу-ныбжыкIэ дзэ-патриотическэ движениеу «Юнармией» ишъолыр штаб, кIэлэцIыкIухэмрэ ныбжыкIэхэмрэ я Урысые движениеу «Пэрытхэм ядвижение» зыфилохэрэм ишъолыр къутамэ республикэм чанэу Iоф шашIэ. НыбжыкIэхэр «Единэ Россием» ипартийнэ проектбэмэ, Iофтхъабзэу «МыВместе», программэу «Лышхъужхэм яуахът» зыфилохэрэм, шушIэ Iофтхъабзэ зэфэ-шхъафхэм ахэлажъэх, гъот макIэ зилэхэм, хэушхъафыкIыгъэ дзэ операцием хэлажъэхэрэм яуагъохэм Iэпылэгъу арагъэгъоты.

Хэбзэ къулыкIухэр ялэпылэгъоу ныб-

жыкIэхэр жъугъэу зыхэлэжъэрэ Iофтхъабзэшхохэр республикэм щызэрахъэх. Гушылэм пае, Адыгеир бэмышIэу ныбжыкIэхэм я Дунэе фестиваль хэлэжъагъ. НыбжыкIэ сэнаушхэм язэхъахъэу «Фышт» зыфилохэр республикэм щызэ-хэщэныр хэбзэ шIагъо хъугъэ.

НыбжыкIэхэм яамалхэм зыкызызэуа-хынымкIэ ищыкIэгъэ Iофтхъабзэхэр республикэм щызэрахъэх, федеральнэ Iэпылэгъури кызыфагъэфедэ. Гъэсэны-гъэм, общественнэ щылэныгъэм гъэхъа-гъэхэр ашашынхэмкIэ, ялэнатIэ щылы-кIотэнхэмкIэ зэфэдэ амалхэр ныбжыкIэхэм арагъэгъоты. Ащ пае платфор-мэу «Урысыер — амалышIухэр зылэклэлэ кIэралыгъу» зыфилохэрэм, проектхэу «Урысыем ипэрытхэр», «Успех каждого ребенка» зыфилохэрэм амалэу кыда-лытэхэрэр кызыфагъэфедэх.

Лъапкъ проектэу «Предприниматель-ствэ цыкIумрэ гурытымрэ Iэпылэгъу ягъэгъотыгъэныр» зыфилохэрэм дшIтэу 2023-рэ илэсым предприниматель ныбжыкIи 10-мэ сомэ миллиони 5 аратыгъ. Гупчэу «Сибизнес», АКЪУ-м, МКЪТУ-м программэ зэфэшхъафхэр агъэфедэх. Тхьамафэ кIэс сэнэхъат гъэсэныгъэ ягъэгъотыгъэным тегъэпсы-хъэгъэ десэхэр еджаплэхэм ащэкIох. Специалист ныбжыкIэхэм ягъэхъазырын пае гурыт сэнэхъат гъэсэныгъэ зэрара-гъэгъотырэ программэ 60, апшъэрэ гъэсэныгъэ зэрарагъэгъотырэ програм-ми 100-м ехъу республикэм иеджаплэхэм ашагъэфедэх.

АР-м и Лышхъуэ зэрэхигъэунэфы-кIыгъэмкIэ, ныбжыкIэ политикэм ипхы-рыщын нахъ лъэшэу мыгъэ анаIэ тыра-гъэтышт. 2023-рэ илэсым Адыгеир Урысые зэнэкъокъоу «Регион для мо-лодых» зыфилохэрэм щатекIуагъ ыкIи 2024-рэ илэсым Iофтхъабзэу зэрахъа-щтхэм апае сомэ миллион 76,4-рэ хъурэ субсидие кыфатIупщыгъ. Iахтедзэу мы илэсым республикэ бюджетым сомэ миллион 55,1-м ехъу кыхагъэкIыгъ. Джьдэдэм республикэм ныбжыкIэ гупчэ щызэхъащэ.

«Хэгъэгум и Президент кыгъэгъуцугъэ пшъэрылхэр дгъэцэкIэщтых, ныбжыкIэхэм ягукъэкIхэр пхырыщыгъэнхэм тьдэлэжъэшт. Джащыгъум республикэми нахъыбэу хэхъоныгъэ ышIышт», — кылуагъ Адыгеим и Лышхъуэ.

НыбжыкIэ политикэр хэгъэгум зэрэ-щыпхыращырэм иIофыгъо ахэр тегу-щылагъэх. Урысыем и Президент зэрэ-хигъэунэфыкIыгъэмкIэ, кIэралыгъо по-литикэм изы лъэныкIэо шхъалэхэм ар зэу ащыщ. Илэс 14 – 35-рэ зыныбжъ нэбгырэ миллион 37-рэ фэдиз непэ тыхэгъэгъу зэрысыр зэлукIэм кышIауагъ.

«Зигугъу тшIырэр тыхэгъэгъу инеушчы-рэ мафэ зыфэдэ хъуштыр зэлпытыгъэхэр ары. ТиныбжыкIэ зэчыишIухэм, чанхэм лъэныкIэо зэфэшхъафхэм закышIызы-луахын, джырэ кIэлэеджакIохэм, студент-хэм, специалист ныбжыкIэхэу кIуа-джэхэми кIэлэшхохэми адэхэм яшIэ-ныгъэрэ ялэпIэсэныгъэрэ хагъэхъоним-кIэ зэфэдэ амалхэр ялэнхэ, тиобществэ уасэ зыфишIырэ шуагъэхэр кызыфагъэ-федзэ, гъэхъагъэхэм кIафэзыщэщт гъогум рыкIонхэ, пэрытхэм ясатыр хэуцонхэм, яхэгъэгъу федэ кыфахъыным ахэр кIэгулынхэ фае», — кылуагъ Вла-димир Путиным.

Президентым пшъэрыл кыгъэгъуцугъ ныбжыкIэ гупчэхэм амалэу ялэхэр, инфраструктурэр кадрэ программэу «Лышхъужхэм яуахът» зыфилохэрэм ша-гъэфедэнхэу, ныбжыкIэхэм плуныгъэ тэрэз ягъэгъотыгъэным, IофшIапIэ кIа-фэгъотыгъэным, культурэм, тарихьым, шэн-хабзэхэм якъэухъумэн анаIэ тыра-гъэтынэу. Стратегическэ пшъэрылхэм ягъэцэкIэн фэлорышIэщтых лъапкъ проекткIэхэу «НыбжыкIэхэмрэ кIэлэ-цIыкIухэмрэ», «Кадрэхэр» зыфилохэрэр. Владимир Путиным зэлукIэм кы-зэрэщылагъэмкIэ, ныбжыкIэ програм-мэу Урысые Федерацием щыпхыращы-рэр неушчырэ мафэм фытегъэпсыхъа-гъэу щытын фае. «Мыщ фэдэ Iофхэм кIэуэху афэхъухэрэм бэкIэ ялпытыгъэшт Урысыем тапэкIэ ишылакIэ зыфэдэ-щтыр. Iо хэлъап, Хэгъэгум зэхъокIы-ныгъэхэр фэхъуштых, ау нэмыкIхэм тахэзымыгъэкIуакIэхэрэр къэухъумэ-гъэнхэр ары къэкIоштым лъапсэ фэхъу-

Иофэу ашIагъэм тегушчылагъэх

Адыгеим и Лышхъуэ Къумпыл Мурат респуб-ликэ хэбзэгъэгъуцугъэм кызырэдильтэрэм тетэу АР-м ипредпринимательхэм яфитыныгъэхэм якъэу-хъумэнкIэ уполномоченнэу Кьонэ Азэмаат 2023-рэ илэсым Иофэу ашIагъэм икIэуухэмкIэ кылуагъэм едэлугъ.

Адыгеим и Лышхъуэ кызырэхигъэщыгъэмкIэ, рес-публикэм зэхъокIыныгъэ инхэр фэхъух, ахэм кIахэ-лажъэх предпринимательствэ цыкIумрэ гурытымрэ. МыщкIэ анахъ мэхъанэ зэрэтыхэрэм ащыщых инве-стициехэр ыкIи инвесторхэм япхыгъэ гарантиехэр.

«Инвесторхэм, джащ фэдэу предпринимательствэ цыкIумрэ гурытымрэ ялыкIохэм яфедэхэр къэухъу-мэгъэнхэр тиIофшIэнкIэ анахъ лъэшэу тынаIэ зытед-гъэтыхэрэм ащыщ. КIэралыгъо-унэе зэдэлэжъэныгъэм тегъэпсыхъагъэу проектхэм ащыщыбэхэр зэшIохыгъэ мэхъух. ТэркIэ мэхъанэ зилэр предпринимательхэу Адыгеим Iоф шызышIэхэрэм яфэшъошэ Iэпылэгъу агъотыныр ары, республикэм ихэхъоныгъи ахэм яфэмэ-бжымы кытырехъэ», — кылуагъ Къумпыл Мурат.

Кьонэ Азэмаат кызырэхигъэщыгъэмкIэ, предприни-мательствэ цыкIумрэ гурытымрэ альэныкIэ (унэе предпринимательхэри зэрэхэтхэу) нэбгырэ мин 64,3-мэ Iоф ашIэ. 2022-рэ илэсым елытыгъэмэ, уполно-моченнэм иаппарат зыкыфэзыгъэзагъэр процент 30-кIэ нахъ макIэ хъугъэ. Илэсэу икIыгъэм тхыгъэу лъэлэу тхыль 25-рэ, жэрылоу — 39-рэ кIалэклэхъагъ. Ахэр нахъыбэрэмкIэ зыфэгъэхыгъагъэхэр предприни-мательхэм яфитыныгъэхэр зыпкIэ игъэуцожыгъэн-хэр, пьдзэфэ пытэхэр зэрэуащыхэрэм пае ахъщэм хэгъэхъогъэныр, чIыгу Iахъхэр хэбзэнчъэу амыштэн-хэр ыкIи нэмыкIхэр. Ащ фэдэ лъэлэу тхыльхэм япроцент 60-м кыдалдытэрэ фитыныгъэхэр зыпкIэ рагъэуцожы-гъэх.

Уполномоченнэм кыIотагъ предпринимательхэм адашIырэ зэлукIэгъухэм, кIэралыгъо ыкIи уплэкIокIо

къулыкIухэм зэраделажъэхэрэм, чIыфэт организаци-ехэм Iоф зэрадашIэрэм ыкIи нэмыкIхэм афэгъэхыгъэу.

ИкIэуухым Къумпыл Мурат кылуагъ Иофэу ышIагъэм пае Кьонэ Азэмаат зэрэфэрэзэр ыкIи ащ дакIоу пстэу-ми апэу зэшIохыгъэн фэе пшъэрыл заулэ кыгъэгъу-цугъ. Ахэр нахъыбэрэмкIэ зэпхыгъэхэр предприни-мательствэ цыкIумрэ гурытымрэ афэгъэзагъэхэм упчIэжъэгъу афэхъунхэр, чIыплэхэм кIащыдагъэкIыхэрэр зыщылуагъэкIыштхэм якыыхэхынкIэ Iэпылэгъу ятыгъэ-ныр, кIэралыгъо Iэпылэгъум ылэныкIэо амалэу цылэхэм бизнесым хэцагъэхэр нэлэуасэ афэшIыгъэнхэр, хэбзэлахъхэр ательхэгъэнхэм, фэгъэклотэныгъэ зы-хэлэ чIыфэхэр ятыгъэнхэм ыкIи нэмыкI зыгъо Iофы-гъохэмкIэ зэлукIэгъухэмрэ Iэнэ хъураехэмрэ зэхэщэ-гъэнхэр.

АР-м и Лышхъуэ ипресс-къулыкIу

Адыгеим шIыхъаф щыкIуагъ

АР-м и Лышхъуэ Къумпыл Мурат кIэбзэны-гъэм имазэ зэрэрагъэжъагъэм фэгъэхыгъэ уна-шым кIэтхэжыгъ. Ащ кыдыхэлтытагъэу мэлылфэ-гъум и 5-м муниципалитет пстэуми ащыпсэхэрэр апэрэ гъэтхэ шIыхъафым хэлэжъагъэх.

Республикэм икIэлэ шхъалэ ипредприятие ыкIи иорганizations зэфэшхъафхэм, кIэлэ администра-цием, министерствэхэм, ведомствэхэм ялофышIэхэр, ныбжыкIэхэр, волонтерхэр ыкIи нэмыкIхэри а Iофтхъабзэм хэлэжъагъэх — пстэумкIи нэбгырэ 3800-рэ фэдиз.

Анахъэу анаIэ зытырагъэтыгъэхэр хэбзэнчъэу хэклитэкIупIэ ашыгъэ чIыплэхэр ары. Хэкл кубо-метри 170-рэ фэдиз, кIалэм кыхиубытэрэ чIы-плэхэм уцыжъхэр ащауагъоигъэх ыкIи Iуащыгъэх. Ахэм апае транспорт 16 агъэфедат.

АдыгэкIалэ ипашъу ХъачмамыкIо Азэмаат и Телеграм-каналкIэ кыIотагъ шIыхъафыр зэрэклау-гъэм фэгъэхыгъэу.

Джащ фэдэу МыекIопэ, Теуцожь, Тэхъутэмы-кIое, Шэуджэн, Красногвардейскэ, Кошхъэблэ ыкIи Джэджэ районхэм ячIыплэхэм ягъэкъэбзэнкIэ Iофтхъабзэшхохэр ащызэшIуахыгъэх.

Александра БАЛАБАСЬ.

Ишофшлэн ищылэныгъэу псэугъэ

Адыгэ Республикэм изаслуженнэ журналистэу, Пышхъэм ишлукхъафтын кызыфагъэшхошэгъэ, медаль ыкIи цытхъу тхылъы-

бэ къэзылэжыгъэ тилофшлэгъугъэу, 1982-рэ ильэсым кыщыублагъэу опсэуфэ «Адыгэ макъэм» щылэжыгъэ ЕмтIыль Нурбий кы-

зытхэмытыжыгъэу непэ ильэс хъугъэ. Нурбий тыгу къэдгъэкIыжыгъэ, гуыцIэ фадэхэр фатIо тилонгъу — ахэр ащ кыллэжыгъэх.

Журналист иофшлэным кыфэхъугъагъ, исэнэхъат зэпымыоу, мыпшъыжъэу фэлэжыгъ. Къэзыгъэуцугъэ закъор узыр ары...

ЕмтIыль Нурбий республикэм щызымышлэрэ къэгъотыгъоягъ — Адыгеим культурэ, спорт, мэфэки лофтхъабзэу щыклорэ пстэуми афэгъэхъыгъэу къэзытхыжыщыгъэр ары. Зэрэхабзэу, хъугъэ-шлагъэхэр зыгъэпсэфыгъо мафэхэм атефэх нахъ цыфыбэ хэлэжышъуным фэшI. А зы мафэм зытIу-зыщ зэтефэхэуи кыхэкIыщыгъ. Джа зэлстэури кызылэиубытыныр фызэшлокIыщыгъ Нурбий. Къызэритхыжыгъэхэрэм нэмыкIэу сурэтхэри къащытырихыщыгъ. Фотоаппаратыр шлохэлабгъэу, ельэкIонизэ урамым ры-

клоу ар бэрэ плээгъу-щыгъ.

Мафэ къэс зы нэклубгъо — я 8-рэр — Нурбий фэгъзагъэу щытыгъ, ар спортым фэгъэхъыгъагъ. Ащ нэмыкIэу нэклубгъо пчъагъи кыдидитхын ыльэкIыщыгъ. Общественнэ движениеу «Адыгэ Хасэм» фэгъэхъыгъэ гъэзетри ыгъэхъазырыщыгъ. Сыдигъуа зытхэжыщыгъэр? Сэ сшъхэкIэ пчъагъэрэ кыхэкIыгъ редакцияр зычIэт унэм пчыхъэ класэ хъугъэу сыблэкIэу сызидэплъыекIэ, Нурбий зычIэсым иостыгъэ хэгъэнагъэу слэгъоу. ЛэжъапкIэм лыплэжыгъэу, кылытэжъэу ихэбзагъэп, илофшлэн гуахъо хигъуатэу, зыдэгущыларэм, ыльэгъурэм кIуачIэ кыратэу щытыгъ. Ищылэныгъэ зэрэпсау шу

ыльэгъурэ лофым фиэгъэ-шъошагъ.

Нурбий сэмэркъэушхо хэлъыгъ, зышIэщыгъэ пстэуми шIукIэ агу кынагъэу сегупшысэ.

Ильэс хъугъэ ЕмтIыль Нурбий кызытхэмытыжыгъ, ау джыри моу джыдэдэм тылукIэщым, пчъэр кылуиыхыни кычIэхъащым фэд. Тилофшлэгъухэм ар ащыгушэрэп, ренэу игугъу ашIы, игуыцIэхэр бэрэ тыгу кыкIыжыгъ, зэтэлэжыгъ... ЗэрэчIэтынагъэм игукъао джыри тызэлъыгъ.

Дунаим емыхыжын цыф кытхэушэрэп, ау ащ лэуж кытебгъэнэшъуныр, нэмыкIхэм агу укIынэныр кыблэжыныр псынклэгъоп. Ар фызэшлокIыгъ Нурбий. Тхъэм ыпсэ ыгъэгупсэфын.

МЭЩЛЭКЪО Саид.

Непэ «Адыгэ макъэм» журналистэу щылажыгъэхэрэм сэщ нахъыбэрэ ЕмтIыль Нурбий лоф дэзышлагъэ ахэтэп. ГукъэкIыжъэу кьэп-тхын плээкIыщым гъунэ илэу щытэп. Ау сэ хъугъэ-шлагъэ зытIу горэмэ сакъыщыуцун.

Апэдэдэ Нурбий Iэклэ тхыгъэ тхъэпэ цыкIу горэ ылыгъэу редакцием кызычIэхъэгъагъэм ыуж ильэс 40-м ехъу тешIэжыгъэми, непэ фэдэу сынэгъу кыкIэуцожы. А лъэхъаным писъмэхэмкIэ отделим сычIэсыгъ, пащэу силагъэр Шьоджэ Аспъанчэрий (Тхъэм Джэнэт кырет). Иофшлэгъу мафэ горэм кабинет пчъэм зыгорэ кытеуагъэти, Аспъанчэрые «къакло, кычIахъ» ылуи, пчъэм ыльэныкъокIэ зыгъэзагъ. ЦыкIу-цыкIоу пчъэр кылуицэи, ышъхъэ ехъу кьэмалъагъоу, зыгорэ кычIэплэагъ. «УмыукIытэу кычIахъэба», — етIани рилуагъ. Мэклэмаклэу клэлэ кьопцIэ Iэсплэсп горэ кабинетым кыхъагъ. Лэжъау зэрэуцIытэрэр кыхэщэу сэлэм кытити, зэхэпхы кьодыеу кылуагъ: «Сэ тхыгъэ цыкIу горэ кышъуфэхъыгъ. Игъоу шъульэгъумэ, кыхэ-шъууытIэу сыфэагъ». ЧIэ-кIыжыгъын зэхъум кыбкIэ

зэрэзэкIаюштыгъэр сшIогъэшIэгъонэу, пчъэр кызыфешIыжыгъ, Аспъанчэрые есIуагъ: «Ащ фэдэу Iэдэб—рэ укIытэрэ хэлъэу зыпари слэгъугъэп». Ежъыри макIэу кьэ-щыпцIи, «щыIэх адэ ащ фэдэхэри» кылуи, итхэн пидзэжыгъагъ...

А тхыгъэ цыкIури гъэзетым кырагъэхъэгъагъ, ежъыри лоф щышIэнэу къаштэгъагъ. Анахъ хъупхъэу зыпшъэрылхэр зыгъэцакIэхэрэм ясатыр псынклэу хэуцогъагъ. Чэщи мафи, шэмбэти тхъаумафи имыIэу ренэу зыгорэм чъэ-щыгъ, кытхыжыгъы-щыгъ.

Загъорэ охътэ тIэклэу кызыщыдафэрэм янэ епхыгъэ гукъэкIыжыгъэм ахилъасэщыгъ. УмышIэжыгъыгъ Нурбий ынэгъу кызызокIы-щыгъ: «Сыд гуцэ фэтшIэжыгъэ тынэ. Ащ кынагу кыттыриплэгъуагъэр гуыцIэ кьэпIон плээкIыщтэп». Сэри згъэлэсэщыгъ, зыми тызэрэфимытыр ыгу кьэзгъэкIыжыгъыгъ.

Нурбийрэ сэрырэ Адыгэ Хасэм и Хэсашъхэ тыхэ-тыгъ. Гъэзетэу «Гъуазэм» икыдэгъэкIын тыфэгъэзэ-

гъагъ. Нурбий ащ иредактор шъхалэу щытыгъ. Сыд фэдэ лоф Хасэм кыщалэ-тыгъэми, ренэу ащ хэгъэ-

А. Гусев

хъожь фишIыщыгъ. А хэгъэхъожыгъэр зыфэгъэхъыгъагъэр Ным исаугъэт Мыекыуапэ щыгъэпсыгъэ-ныр ары. Емызэщэу ренэу саугъэтым игугъу ышIы-щыгъ. Сенэгъу ар Нурбий иосыетэу кытфигъэна-гъэкIэ...

ТХЪАРКЪОХЪО Сафьет.

Цыфыр дунаим зехыжыкIэ, лъэгъо дахэу кыгъэна-гъэмкIэ игугъу ашIыжыгъ. ЕмтIыль Нурбий шIукIэ цыфхэм агу кынагъ, ар бэмэ къадэхъурэп. IэпыIэгъу зыщыкIагъэм, гузэжъогъу чыплэ ифагъэм егъаши

аблэкIыгъэп. Сэ сшъхэкIэ журналист сэнэхъатым хэ-шIыкIэу фысылэр зэкIэ ары сзыгъэшлагъэр, кьэбарыкIэ-хэм ятхыкIэ илэпIэсэныгъэ сIэ кыыригъэхъагъ. ЩыIэны-гъэ кызыэрыкIомкIи сыныб-джэгъушIугъ, уигукъауи,

уигушIуагъуи кыбдзэыгъо-шын цыфэу щытыгъ. ЗэкIэ зэлэуфшIэгъухэм ар зэрэщы-мылэжыгъэр чIэнэгъэшхо тфэ-хъугъ. Тхъэм джэнэт лъапIэр кырет, ишIушлагъэу бгъо-дэлхэр кыырепэсыжыгъ.

IЭШЫНЭ Сусан.

Цыфым игугъу ашIыфэ ар щыIэу, кытхэтэу бэрэ ало. Арэуштэу щыт-мэ, тэ, редакцием щылажыгъэхэрэм, Нурбий тхэмыкIыжыгъэм фэд. Мары ар кызытхэмытыжыгъэр ильэс хъугъэш, чыплэ ыкIи лоф зэфэшъ-хъафхэм япхыгъэу ащ игугъу ты-мышIэу мафэ кыхэкIырэп Iоми хъуцт е илофшIэлагъэ, е сэмэркъэу-ышIыщыгъэхэр тыгу кьэкIыжыгъэхэ. Анахъ тчымыгъушэу ар кызыэрэ-хэнагъэхэм ащыщ планеркэхэм ялэхъан Нурбий лофыгъо горэм епхыгъэу материал гъэнэфагъэ кыт-хын фаеу пшъэрыл зыфашIыкIэ, «ишIуагъэ кьэклоштэ?» зэрилошты-гъэр. Тащыщыбэм «Нурбий зэрило-штыгъэу» алозэ, ар кыкIаюштыкIыжыгъ.

лоф зэдапшIэу, мафэ къэс узэ-рихыплэ хъумэ, цыфым ишэни, иамали, дэгъоу хэлъыри, щыкIагъэу илэхэри пшIэхэ мэхъу, зы унагъо фэдэу узэхэт. Ащ лэжъау узэрэпхы, угу зэфэгъужыгъэу, хэти IэпыIэгъу уфэхъу пшIоигъоу охъу. Угу забгъэуи кыхэкIы, зэкIэми тыцIыф, тишэнхэ-ри зэфэдэп, ау Нурбий уфэгубжы-гъэу бэрэ ухэтын плээкIыщыгъэп.

ЗэкIэми Нурбий лъытэныгъэ фэтэ-зыгъэшIыщыгъэр илофшIагъ, «Адыгэ макъэр» ищылэныгъэу, иунагу Iо-ми хъунэу зэрэщытыгъэр ары. Пчэ-

дыжыгъэм зэкIэми апэ къаюштыгъ, ауж чIэкIыжыщыгъ. Тэ иофшIэныр тыухыгъэу тизтаж техыжыгъ хъумэ, «неущ шъукъэкIоныр зыщышъумыгъэ-гъуш» ылозэ тигъэкIотэжыщыгъ. Ежъ кычIанэщыгъ — пчыхъэм щыIэщт лофтхъабзэ горэм е заулэхэм ар ащылэн фэагъ. Чэщым иунэ зы-щыхъажыщыгъэри, кызыэритхы-жышъугъэри бгъэшлагъоу пчэды-жыгъэм материалыр хъазырэу кыхы-щыгъ. Чэщи мафи, шэмбэти тхъау-мафи илагъэп.

Нурбий инэпэплэу тиколлектив-кIэ тырихыгъэ сурэтыбэ кытфигъэ-нагъ, ащ фэд, инэлосабэми ялэх ащ атырихыгъэхэр. Цыф зэлхыгъэ дэдэу щымытыгъэми, «романтик» зыфа-лохэрэми афэбгъадэщыгъ иусэхэу оредышъохэм аралъхъагъэхэм узэ-дэлукIэ.

КызышIогъэшIыгъуаи зы IэмкIэ фотоаппаратыр ылыгъэу, адрэ блып-кым Iальмэкъ цыкIоу диктофонымрэ блокнотымрэ зыдэлхэр пылабгъэу редакцием Нурбий кычIэмыхъажы-ныр, икабинетыпчъэ, тызэресагъэу, IункIыбзэлэу зэхэблагъэр Iумылъы-жыгъыныр. Ау сыдэу пшIын, узыфыри-мыкIун кIуачIи щыI. Тхъэм джэнэт лъапIэр кыуеу, Нурбий!

ЖАКIЭМЫКЪО Аминэт.

Зисэнэхъат шу зыльэгъоу, ащ хэшIыкIышхо фызиIэхэм ащы-щыгъ ЕмтIыль Нурбий. Журналисткэр ыпсэм фэдагъ, чэщи мафи имыIэу лоф ышIагъ, игъэзет гупсэ хэхъоныгъэ зэришIы-щым, ыцIэ дахэкIэ зэраригъэлоштым сыдигъуи пылгыгъ.

«Адыгэ макъэм» непэ Iутхэм ащыщхэр, сэри ахэм сызэрэхэ-тэу, Нурбий ыгъэсагъэх. Ужурналистмэ тыдрэ кьуапи унэсын, цыфхэм ягумэкIыгъохэм защыбгъэгъозэн, ахэм ядэгъэзыжыгъын уналэ тебгъэтын зэрэфаер ренэу кытилоштыгъ. Ильэс 20 фэ-дизэрэ Нурбий лоф дэсшIагъ. А уахътэм кыкIаюштыгъ «сысымадж» е «сфэлээкIыщтэп» ылоу зыкIи зэхэсхыгъэп. Иунэ зэрысым нахъыбэрэ «Адыгэ макъэм» иуахътэ щыгъаюштыгъ. Кызыщыгъу-гъэ Шынджыерэ ащ щыпсэуэхэрэмрэ зыпишIынхэ щылабгъэп.

Нурбий культурэм, искусствэм, спортым ахэщэгъэ цыфхэм ягъэхъагъэхэр ыкIи ягумэкIыгъохэр кытхыщыгъэх. АщкIэ цы-фыбэ кыфэрэзагъ. Сэмэркъэушхо хэлъыгъ, ащ даклоу IэпыIэгъу зыщыкIагъэм ишIуагъэ зэраригъэкIыщтым сыдигъуи пылгыгъ.

ЕмтIыль Нурбий «Адыгэ макъэм» ынэпагъ, непи арууштэу щыт. Ар зымышIэрэ, шъхэкIафэ фэзымышIырэ цыф Адыгеим исэп Iоми ухэукоштэп. Кызытхэмытыжыгъэр ильэс хъугъэ, ау ар тчыгъушэрэп, ишIэжъ тэгъэлъапIэ, тыгу илэ.

ТХЪАРКЪОХЪО Адам.

Журналистикэм сыхэзышагъэр, ащ ишъэфхэр сзыгъэшлагъэр ЕмтIыль Нурбий ары. Ар зыпэщэгъэ кьэбар-хэмкIэ отделим сепхыгъэу апэрэ лэабэкъухэр сшIыгъэх. «ИлофшIэн Тхъэм кыфигъэхъугъ» зыфалорэ цыфхэм Нурбий ащыщыгъ, исэнэхъат къулайныгъэшхо фырилагъ. Цыф хъалэлэу, сэмэркъэушхо хэлъэу щы-тыгъ. Сыдигъо ыдэжъ учIэхъагъэми, анахъ макIэр арыми шIухъафтын цыкIу горэм укIыгъэгъушIуштыгъ. Адыгэ къашъом итхыпхъэхэр зы-тешIыхъэгъэ стачанэу ащ кыситы-гъэр непэ кызынэсыгъэми сэгъашIо. Ащ щай сырешъо къэси, Нурбий шIукIэ сыгу кьэкIы... Зэщ зыфалорэр ышIагъэп, чъэзэ лоф ышIэщыгъ, тыдэ щыIэ кьэбар «стырыр», анахъэу культурэм, искусствэм, спортым

япхыгъэхэр, кызыэрэзIэкигъэхъащ-хэм ренэу пылгыгъ. КIочIэ дэгъу илагъ. Итхыгъэхэр гурылогъушIоу ыгъэпсыщыгъ. Зэрэеспубликэу ар дэгъоу ашIэщыгъ, шъхэкIэфэныгъэ-шхо кылэжыгъ.

ГъашIэ зилэм лIэныгъэ иI. Цыфыр опсэуфэ гъогу дахэу кыкIугъэр ежъ мыпсэужыгъ, бэрэ ащымыгъушъэжъэу кыхэкIы. Зидунай зыхъожыгъэм игугъу пшIыныр, ащ укыфэтхэныр кыны. Ау етIани а цыфым гъогу шлагъоу кыкIугъэр, гъэхъагъэу илэ-хэр зызэфэлхысыжыгъэкIэ, гукъэ-кIыжыгъэм уахэцэ, ащ гугъэ кыуе-ты, кIуачIэ кыпхелъхъэ. Адыгэ гу-щыIэжыгъым кызыэрилоу, «ЦыфышIур лIэми ищытхъу кьэнэ». Нурбий ыцIэ дахэкIэ кытхэнагъ.

КИАРЭ Фатим.

Зи зымылорэ башл

Цыфхэм янахыбэр «баломклэшлэх», «мэклэлло-башлэхэр» нахь маклэх. Цыф зырызхэри, тиныбджэгъу гупсэу Нурбий фэдэхэр, «зи зымыл башлэхэр» ары.

 Нурбий анахь гъунэ зылтыфы-
нщтыгъэхэм ащыщыгъ, хэхэсы-
гъэхэу лъэпкъым щыщ хъужы-
гъэхэр. Ащи шлотэрэзыгъэп шышъхьэ-
лум иапэрэ мафэ зэреджагъэхэр — «Хэку
къэгъээжъ» мафэклэ зэблэхъугъэн зэрэ-
фаемклэ кыддыригъаштэщтыгъ. Джы-
ри тлэкIурэ кытхэтыжыгъагъэмэ, ари
кыльэгъужыщтыгъ.

Нурбий сэ зыслагъэм щегъэжыгъэу
Адыгэ Хасэм изэфэси, Хасашъхьэми,
гъэцэкIэкIо купхэм язэлуки хинагъэп.
Махь-лакхы пымылукIэу хасэм кы-
члахъэщтыгъ, кIуашъээ кытхэхъэщтыгъ,
пчъэм анахь пэблагъэу тысыплэр кы-
хихыщтыгъ. Ащи изагъэщтыгъэп, кыд-
деклоклэ зэлулэм къекIоллэгъэ пстэу-
ми сурэтхэр ттырихыщтыгъ.

Нурбийгъэу шыпкъэ тызэфэзыш-
гъэри тIумкIи «тызэрэхэсистер» арын
фае. «Ухэсистер» ныдэлъфыбзэм, лъэп-
къым итхакIохэм, иусакIохэм, иорэдусхэм,
исурэтышIхэм, театрэм, лъэпкъ орэ-
дышъом ыкIи къашъом, лъэпкъ Iэшлагъэ-
хэм, клэкIэу, лъэпкъыр нэмыкIрэ лъэпкъ-
мэ ахэзымыгъэкIуакIэрэ лъэпкъ куль-
турэм, лъэпкъ искусствэм гъунэ апы-
мыфын, ахэм уналэ атемыгъэтын, хэхэс
адыгъэм уафэмыгумэкIын плэкIыщтэп.
Хэкукъэгъээжъым, хэхэсым икIэщэжъын
кыпытэдджерэ пэрыохъухэм ядэгъэ-
зыжыын удэлэжъэщт. Гъэхъагъэхэм
уащыгушIулыкIыщт, щыклагъэхэм, кыддэ-
мышъухэрэм угу палонтIыкIыщт.

Нурбийрэ сэррэ бэ кыизэдэдчыхъа-
гъэр. ТIумкIи анахь тыгу кьеоштыгъэр
тыздэщытэ тIоигъо, тыщымылэмэ мы-
хъунэу тIытэрэ зэхэхъэхэр зызете-
фэхэклэ ары. Сэ язырэр дэзгъэзыщтыгъ,
ау Нурбий ятIонэрэми, ящэнэрэми
лъэсэу клощтыгъ. Зэхэхъэр зэрэклагъэр
кытхыжыын, хэлажъэхэрэм сурэтхэр
къатырихын фэягъ. Артистхэр, спорт-
сменхэр кыпалпэщтыгъэх, кышыгу-
гыщтыгъэх.

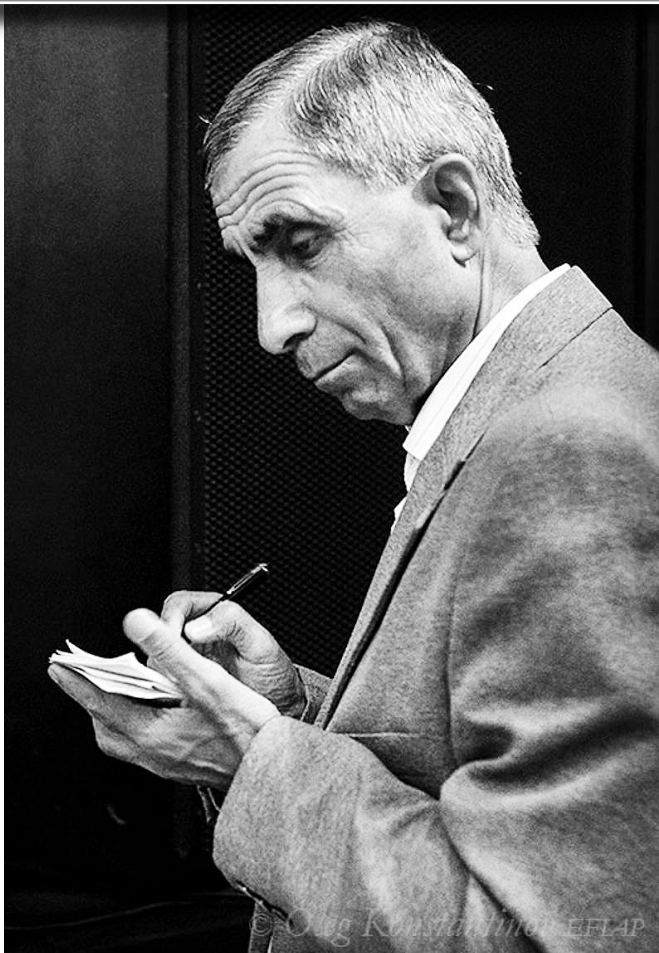
Зы зэхэхъэм зыкышыгъэлагъомэ,
адрэм чъэжыщтыгъэми, ку (машинэ
— ред.) кырифэкIыным зыцэкIи энэ-
цыгъэп. Ежъ гу тыришIыхъэмэ, ыш-
нахыжъхэм ку горэ зэрэагъэгъоты-
щым сыщыгъозагъ. Ау янэ гупсэ ку
зэрифэмэ зэрымгуагъэр кырилогъагъ.
Адэ, янэ имыгопэщтыр Нурбий хэты
ригъэшлэн ылэкIыныя?

Етлани Нурбий кызыщэкIыны медици-
нэ шлэныгъэхэмкIэ кандидат ныбджэгъуи
илагъ. «Журналист анахь цIэрыломи о
уилэм фэдэ кузэфэ зилэ ахэтэп» сломэ,
сисэмэркъэукIэ зэригуагъэр кыхэхэу
зэрэлушхыпIыщтыгъэр непи сынэгъу клэт.
Ау пIопэн хъумэ, Iэшлэхыгъэп Нурбий
къепщэкIыныр. Концерт ужым, пIесэр
кызаухырэм артистхэм ахэхъан, сурэт-
хэр атырихын, пстэури ыгъэрэзэнхэ,
ори уежэн фэягъ. Кызыухырэмэ занкIэу
унэм тыкIожыын тыфитыгъэп. Респу-
бликэм ипашэу КъумпIыл Мурат кыфи-
гъэшъошэгъэ сурэтыр тезыхырэ пкы-
гъор IофшIапIэм Iутщэжыын фэягъ.

Иныбджэгъухэм рагъэгъотыгъэ аппа-
рат кызырыкIомкIэ ригъэжыгъэ сурэт-
техыныр. ТIэкIу нахь Iазэ зэхъум, ар

фызэблахъугъ. Илэзагъэ
етлани зыхахъом, Лышъ-
хьэм кыфигъэшъошэгъэ
ахъщэмкIэ кыщцэфыгъэ
аппаратыр Хасэм итхъа-
матэу ЛымыщэкIо Рэмэ-
занрэ ежыррэ кыизэды-
хахыгъ. Тырихыгъэ сурэ-
тыр дэгъу-мыдэгъумкIэ
хэтми кьеупчыгъэр, рило-
жыщтыгъэр а зыр ары-
гъэ: «орыклэ хъушт».

Нурбий Хасэм игъэ-
цэкIэкIэ куп хэтэу хъугъэ,
Хасашъхьэм хэтэу кы-
хыгъ. Аужырэ илэсхэм

Олег Константинов

 Щылэх цыфхэр, нэлуасэ узызэфэхъугъэм
бэдэдэ темышлагъэми, а зы тэмашъхьэм
узэдыщапIугъэм, къэбгъэшлагъэм уиныб-
джэгъугъэм фэдэу пщыхъоу. Джащ фэдэгъ сэргIэ
Нурбий.

Хасэм игъэзетэу «Гъуазэр» кыдигъэ-
кIыщтыгъ. ДАХ-м игъэзетэу «Нартым»
икъыдэгъэкIыны илахышхо хэлъыгъ.
Зэхэхъэ пстэуми ахэлажъэщтыгъэми,
цыфмэ апашъхъэ кышыгушIу зэ
нэмылэми зыми ыльэгъугъэп. Ау Нурбий
зи ымылаухэу, лъэпкъ Iофыгъохэм еплъы-
кIэ афыримылэу, кыралорэм Iо хэмылэу
еуцуалэ кызышIошIыхэрэр лъэшэу
хэукъох. Нурбий икIаигъагъэ благъэу
зышIэщтыгъэ закъохэр ары шыгуазэхэр.
Тыныбджэгъу шъэбэрыкIо-шъэбырыломи,
зыдэуцугъэм тебгъэкIошъыкIын плэ-
кIыщтыгъэп. Ау джа икIаигъагъэ ары
лъэпкъ тхыдэм пытэу хэуцогъэ гъэхъэ-
гъэшхохэм алыпсэри.

Ткъош Абхъазым ишъхъафитныгъэ
кылухъумэзэ фэхыгъэ Хьодэ Адам ихъадэ
кызызэригъотыжыгъэр, кызызэрищэжы-
гъэр игъэхъагъэхэм апэ итэгъэуцо.
ЗыщычIатлагъэм икIэгъотыжыын, хъадэм
икIэщэжыын кынышхо апилъэгъуагъ,
ыпси хилъхъэ пэтыгъ. «Хъугъэ-шлагъэр
зыпэкIэкIыгъэм, зипкыны-лынэ хэлша-
гъэм, ыгъэгъушхуагъэм, гукIод-гумэкIыгъо
хидзагъэм кызымытхыжыкIэ, нэпкъхэм
атет къошъофыкIэ Iазэхэм къалорэр ары
тхыдэ хъурэр. Арышъ, тхыдэр кызыха-
фызкIыжыщт тхыгъабэ, тхъапэм егъэ-
кIугъэу къэдгъэнэныр ащ пшъэрылъ
кытфешы» алозэ мымакIэу еслокIыгъэ-
ми, Къуижэ Къэплъани бэрэ елъэлугъэ-
ми, кытхыгъабэм ежъ фэгъэхыгъэр
къахигъэфагъэп.

Хэгъэгу зэфэшъхьэфыбэм арыпхы-
хъэгъэ адыгэхэм тызэлъызыгъэлэсырэ

тызыгъэгъушхорэ адыгэ шъуашэм и Мафэ
кIэщакIо фэхъугъэр, Хэгъэгу Адыгэ Хасэр
щылэныр зышIушлагъэри Нурбий ары.
«Зэхэтымыщэу сажь имыкIыгъэр Нурбий,
зыпшъэ дэкIыгъэри «Налмэсым» ипэ-
щагъэу Къулэ Мыхъэмэт ары», — ело
а лъэхъаным Хасэм итхъэмэтэгъэ Хъэ-
пэе Арамбий. Нурбий ащ кышыуцугъэп,
тишъуашэ «Ей, ей Адыгэ шъуаш, дунаим
ушъызэлъашI...» ылуи гушылэхэр фызэ-
хилъхъагъ, АнзэрэкIо Чеслав ореды-
шъомкIэ бэрэ зэригъэлъэлугъэп. Къадэ-
мышъугъэми, мафэкIым илэс къэс
зырагъэушъомбгъун, апэу нэмыкI хэгъэ-
гъухэм ащыпсэурэ тилъэкIэгъухэр,
етланэ тишъуашэ къэзышIэгъэ лъэпкъхэр
кырагъэблэгъэнхэ гухэлъи зэхэщакIохэм
ялагъ.

Нурбий оредышъомкIэ АнзэрэкIо
Чеслав кызыдыригъали адыгэ быракъми
орэд фыусыгъ. Орэдитум тамэ къаго-
зыгъэклагъэр БиданыкIо Замир.

Мыекъуапэ щэрыонимкIэ псэолъэ
тегъэпсыхъагъэ дэт зэрэхъугъэми, ымы-
гъэбыракъыгъэми, ти Нурбий илахышхо
хэлъ. Урысые Федерацием а лъэхъаным
спортымкIэ иминистрэгъэ Виталий Мут-
ко Мыекъуапэ кызыщыкIуагъэ горэм
«щэрыонимкIэ олимпийскэ чемпион
тилэу, ащ епэсыгъэ тир тимылэныр къе-
кIурэп» ылуи, ащи кызыдырегъаштэр
ары Iофхэр нахь псынклэу кызызэпы-
фагъэхэр.

Нурбий анахь гъунэ зылтыфыщтыгъэ-
хэм ащыщыгъ, хэхэсыгъэхэу лъэпкъым
щыщ хъужыгъэхэр. Ащи шлотэрэзыгъэп

шышъхьэлуи иапэрэ мафэ зэреджагъэ-
хэр — «Хэку къэгъээжъ» мафэклэ
зэблэхъугъэн зэрэфаемкIэ кыддыри-
гъаштэщтыгъ. Джыри тлэкIурэ кытхэ-
тыжыгъагъэмэ, ари кыльэгъужыщтыгъ.

Аужырэ лъэхъанхэм Мыекъуапэ ным
исаугъэт зэрэдэтын фаер ары Нурбий
«иорэдыгъэр». Ымыгъэгупсэфыгъэри
тихэсэ тхъаматэу ЛымыщэкIо Рэмэзан
ары. Тхъаматэм, Адыгэ Хасэм иунашъо
унэшъошхэм алыгъэгэлэсыгъ, кыдыра-
гъэштагъ, Ным исаугъэт Мыекъуапэ
зэрэдагъэуцощтым иунашъуи къаштагъ.
Нурбий щиз хэхъуагъ. Саугъэтыр зыда-
гъэуцумэ хъушт чIыплэм тызэдеусагъ,
гушIуагъор зэдэгдоштыгъ. «Ридадэ» ты-
кIуи, Шхъэгъуащэ ымакIэ тыкIэдэлу-
кIы-зэ щайбжыи зэдэтигъыгъ.

Щылэх цыфхэр, нэлуасэ узызэфэхъу-
гъэм бэдэдэ темышлагъэми, а зы тэ-
машъхьэм узэдыщапIугъэм, къэбгъэшла-
гъэм уиныбджэгъугъэм фэдэу пщыхъоу.
Джащ фэдэгъ сэргIэ Нурбий.

Нурбий зэо-запсэ хъугъэ. «Зыгорэ
илажъа ма?» упчIэр сыгу къэкIыгъэ
къодыеу илофшIэгъухэм «мы клалэр
тэрэзэу ягъэуплэкIугъэн фае. Ощ нэ-
мыкI зэдэлуни тэ тIшэрэп» алуи макъэ
кысагъэлугъ. А мафэ дэдэм щэджэгъо
ужым республикэ сымэджэщым тыкIуагъ.
Лъыри къауплэкIугъ. Чэщ охуфэ рент-
гени, КТ-ри, МРТ-ри — зи къагъэнагъэп.
Нахь уплэкIун куу ашIы къэс, кыгъэ-
лъагъорэм гур нахь ыгъэкIодыщтыгъ. Уз
Iаеи шхъэкуцIыр зэлъышIэгъахэу кы-
чIэкIыгъ. Онкологие сымэджэщи, Крас-
нодари зи къэдгъэнагъэп, илофшIэгъухэ-
ми, хэсэ тхъаматэми, псауныгъэмкIэ
тиминистри зи къатенагъэп, ау уз Iаер
зэкIэбгъэкIожыным тетыхыгъэп.

Ышыхэм къуаджэм ащэжыгъ. Ижъ
хэтыжъ къодыеу мээс Iэпэ-цыпэм шы-
лэжыжыгъ. Мафэ къэс пIоми хъунэу
тафитеуагъ, икIэббар зэдгъэшлагъ. Тафэ-
кIонми тIэкIу тышIолыкIэу, ау тызэрэкIо-
мыкIырэри тIоемыкIлоу мафэхэр зэкIэ-
лэжыжыгъэх. Аузэ, сэри тыныбджэгъу
ЦыкIушъо Аслъани тэ тымыкIлоу ыпсэ
зэрымтыщтыр кыдигурылуагъ. Рэмэза-
ни гъусэ тIли нэбгырищым тыфэкIуагъ.
Сэлам етхыгъ, ылэ тыубытыгъ, ышъхъа-
шъо, ынэгъушъо Iэ ащысфэгъ. Зэригуагъэр
ынэхэмкIэ кытитыгъэшлагъ, сэлам къет-
хыжыжыгъ. Ащ ыуж мэфит нахь ымыгъэ-
шIэжъэуи тыкIыбгынагъ.

Адыгэ ХасэмкIэ хъадагъэм купышхоу
тыкIуагъ, дахэу дгъэкIотэжыжыгъэ.

Ау джыри кытхэт Нурбий. ЫкIи
кытхэтыщт. Хьодэ Адам зыгу къэкIы-
хэрэм, шъуашэм и Мафэ хэзыгъэунэ-
фыкIыхэрэм, шъуашэм иорэд, быракъым
иорэд ыгъэгъушхорэм, щэрыонимкIэ
псэуалъэм зыщызыгъасэхэрэм, бэ те-
мышIэу Мыекъуапэ кыдагъэуцощт ным
исаугъэт цыгушIулыкIыщтхэм, «Адыгэ
макIэм» иархив халпгъэхэрэм, ыцIэ
тедзэ зылъэгъухэрэм... Нурбий угу
къэзыгъэкIыжыщтэу джыри бэ къэп-
пчыын плэкIыщтми, джащ сыкышыуцун.
Аужырэ гушылэхэри ежъ фэгъэгъэзэных:
«Ары синыбджэгъу, о уилуагъу, «нехъа-
тэ, нехъатэ» мы кытэпшлагъэр...»

МЭЩФЭШУ
НЭДЖДЭТ.

Мэлыльфэгум и 8-р — дзэ комиссариатхэм ялофышлэхэм я Маф

Дзэ комиссариатхэм ялофышлэхэм
ыкIи яветеранхэу
лътэныгъэ зыфэтшIыхэрэр!

Урысые Федерацием и Улэшыгъэ КIуачIэхэм ядзэ-кадрэ лофхэм язэшIохынкIэ, зэзэгъыныгъэм тетэу дзэ кyuлыкyр зыхьынэу фаехэм Iэпылэгy ятыгъэнымкIэ, дзэ-патриот плуныгъэр гъэлъшыгъэнымкIэ, дзэм шхъэкIафэу фашIырэм хэгъэхьогъэнымкIэ лофтхъабзэхэр нахь игъэкIотыгъэу зэхэцэгъэнхэр — ахэр

ары пшъэрылп шхъалэу дзэ комиссариатхэм ялэхэр. Къэралыгъомрэ обществэмрэ ящIэныгъэ ахэм чIыплэшхо зэрэцаубытырэм уехьырэхьшэнэу щытэп.

Непэ тихэгъэгy кyiныгъоу кыкIокIыхэрэм зыщепэуцужьырэ лъэхъаным а лофыгъохэр тэрэзэу зэшIохыгъэ хьунхэм мэхъанэшхо илэу щыт. Дзэ комиссариатхэм ялофышлэхэм пшъэдэкIыжь ин зыхэлп лофэу агъэцакIэрэм елътыгъ хэгъэгум щынэгъончъэнымкIэ илофхэм язытэт зыфэдэщтри, дзэ кyuлыкyм щэгъэнхэм илоф игъом ыкIи тэрэзэу зэшIохыгъэ зэрэхьуштри.

Шъуимэфэкл ехьуплэу зэкIэми тышгъуфэлъало псауныгъэ пытэ, щылэкIэшIу шъуилэнэу, ти Хэгъэгушхо — Урысые Федерацием ифедэ зыхэлп ублэлпэ пстэу-ми гъэхъагъэхэр ащышъушIыхэу!

Адыгэ Республикэм и Лышхъэу,
Урысые политическэ партией «Единэ Россием»
и Адыгэ шьолъыр кyтамэ и Секретарэу
КЪУМПЫЛ Мурат

Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет —
Хасэм и Тхъаматэу Владимир НАРОЖНЭР

Къэралыгъом изыкъэухъумэжъын
игъэпытакIох

Мэфэклэу къэблагъэрэм ипэгъокIэу «Адыгэ макъэр» Мыекьопэ
районым идзэ комиссариат щылагъ.

Дзэ дэшыгъом изэфэхьысыжхэмкIэ мы комиссариатыр мызэу, мытлоу пэрытныгъэ зылыгъхэм ахэфагъ. Ащ епхыгъэу Мыекьопэ район дзэ комиссариатым ипашэу Сергей Праздниковым ыкIи ащ лоф щызышлэхэрэм гушылэгъу тафэхьугъ.

Дзэ комиссариатым итарихъгогу игугъу къэтшIымэ, ар 1936-рэ илъэсым кыщехъэ. Хэгъэгy зэошхом илъэхъан дзэ кyuлыкyм цыфхэр дэшыгъэнхэмкIэ пшъэдэкIыжь мыпсынклэр зыгъэцкIэн фае хурэр дзэ комиссариатым илофышлэхэр ары. Ащ южи ипшъэрылхэр зэхьокIыгъэхэп, ахахъозэ кырыкIуагъ. 1965-рэ илъэсым щылэ

яучет шыгъэныр, кыткIэхьухъэхэрэр яхэгъэгy шу альэгъоу плугъэнхэр, дзэм шхъэкIэфэныгъэу фашIырэм, зэзэгъыныгъэ шыкIэм тет кyuлыкyм имэхъанэ джыри нахь зыкъыгъэлэтыгъэныр, нэмыкIхэри. Пшъэрылхэр зэшIохыгъэ хьунхэм фэшI лофыр зы лъэныкъорыгъазэу хурэп. Лъэшэу Iэпылэгъу къафэхьух район администрациер, къоджэ псэуплэхэм, гурыт еджаплэхэм япашэхэр.

— Дзэ комиссариатыр гъэхъэгъэшIухэр илэу мэфэклым къеколлагъ. Мыекьопэ районыр республикэм имуниципалитет анахь инхэм ащыщ, къоджэ псэуплэу хахъэрэр бэ. Ащ епхы-

Апшъэрэ дзэ-инженер училищыр кыуухи, ракетчикэу армием илъэс 32-рэ хэтыгъ. Нэужым республикэм идзэ комиссариат лофшIэныр щыригъажьы, IэнэтIэ зэфэшхьафхэр ыгъэцкIагъэх, дзэ комиссарэу районхэм ащылагъ. 2021-рэ илъэсым кыщегъэжъагъэу Мыекьопэ районым идзэ комиссар. БэмышIэу УФ-м и Улэшыгъэ КIуачIэхэм я Генеральнэ штаб ищытху тхылъэу Сергей Праздниковым кыфагъэшъошагъэр республикэм икомиссар шхъалэу Александр Авериным кыыритыжъыгъ.

Непэ Мыекьопэ район дзэ комиссариатыр гъэлорышIаплэрэ отделениитIурэ мэхъу. Зисэ-

Сергей Праздниковыр

ари илъэс 34-м кыкIоцI финансистэу тибригадэ хэтыгъ. Сишхъэгъуси дзэкулыкyшIау щыт. СилофшIэн лъэшэу сыгурехьы. Джыдэдэм а 1-рэ купым хэхъэрэ сэкъатныгъэр сфагъэуцугъ нахь мышIэми, ар чIэ-сыдзынэу сыфаеп. Щылэныгъэм сыкIэзгъэгyшIурэр, сыщызгъалэрэр силофшIэн ары, — **хигъэунэфыкIыгъ Ларисэ.**

Цыфхэр дзэ кyuлыкyм дэшыгъэнхэм ыкIи ухъазыргъэнхэм фэгъзэгъэ отделениер анахь шхъалэхэм ахэхъэ. Дзэ учытым япарэ хэгъэуцогъу кыщегъэжъагъэу дзэ-сэнэхъатхэм афегъэджэгъэнхэм, кyuлыкyм ащэштхэм ягъэхъазырын нэсыжъэу апшъэ илп. Наталья Ляшенкэм илъэс 20 фэдиз хугъэу ащ лоф щешIэ, нэмыкIи фаеп.

Илъэс 31-рэ хугъэ Карина Гарегинян район дзэ комиссариатым лоф зыщышIэрэр.

— Илъэс 18 нылэп сыныбжыгъэр дзэ частхэм телеграфисткэу лоф ащышIэнэу зесэгъажьэм. Илъэс зэкIэпIыкIохэм IэнэтIэ зэфэшхьафхэр згъэцкIагъэх, ау сыдигъокIи силофшIэн тхылъ гъэпсынхэм афэгъэхьыгъагъ. Тхъапэхэм япхыгъэ лофшIэныр зыгорэхэм ашIозэ-щыгъоу алон ыпIэкIыщт, ау сэ ар лъэшэу сыгу рехьы, — **кылыуагъ Каринэ.**

лофышIэ ныбжыкIэхэм ащыщ Лариса Педченкэр. Ащ емылътыгъэу лофшIэнэу ыгъэцкIэрэр псынклэп ыкIи ащ лъэшэу гуахъо хегъуатэ.

— ЗэзэгъыныгъэкIэ кyuлыкyр зыхьыштхэр дэшыгъэнхэм фэгъзэгъэ отделением лоф щысэшIэ. Зэхэцэн лофтхъабзэхэр зэрэсикIасэхэм къахэкIы-

кIэ силофшIэн лъэшэу сыгурехьы ыкIи шуагъэ кытэу зэрэзэхэсщэщтым юуж сит. Ащ ишыхъат зэзэгъыныгъэкIэ кyuлыкy зыхьыштхэм яугъоинклэ икIыгъэ илъэсым кытфагъэуцугъэ пшъэрылтым ехъоу зэрэдгъэцкIагъэр. Ащ пае агитационнэ купхэр зэхэтцагъэхэу къоджэ псэуплэхэр къэткIухъэхэзэ зэзэгъыныгъэкIэ кyuлыкy пхьыным къэбарэу пылпыр къафэтэлъатэ, агурэтэгъало. Джащ фэдэу ныбжыкIэхэм япатриотическэ плуныгъэ епхыгъэ лофтхъабзэхэр зэхэтэщх. АщкIэ гурыт еджаплэхэм япшъэрэ классхэм садэлэжъэныр сыгурехьы, — **ело Ларисэ.**

Мы уахътэ зэкIэ лофшIаплэхэр цифрэ шыкIэм тыхъагъэх. Мыекьопэ район военкоматым идзэ учет иреестрэ цифрэ шъуашэм изылътхъагъэр ащ илофышIэ ныбжыкIэу Екатерина Бондаренкэр ары. А шыкIэм ишIуагъэкIэ джы лофшIэныр нахь псынклэу зэхэцэгъэ хугъэ.

Джащ тетэу дзэ комиссариатым илофшIэн гъэпсыгъэ мэхъу. Улэшыгъэ КIуачIэхэм ясатыр хэхъаштхэм яугъоинклэ, хэхъоныгъэ ашынымыкIэ, къэралыгъом изыкъэухъумэжъын гъэпытэгъэнымкIэ дзэ комиссариатхэм ялахьышIу халъхъэ.

ТизэдэгущыIэгъу икIлэху ветеранэу лоф щызышIагъэхэми, непэ джы гъэхъэгъэшIухэр зышIэу щылажъэхэрэми ямэфэклIэ Сергей Праздниковыр ыгу кыделэу къафэгъушIуагъ. Псауныгъэ пытэ ялэу, насыпи, мылкъуи щымыкIэхэу, мамырэу псэунхэу къафэлъэуагъ.

ИШЪЫНЭ Сусан.
Сурэтхэр: Iэшъынэ Асплан.

Лариса Педченкэр

Карина Гарегинян

мазэм и 12-м РСФСР-м и Апшъэрэ Совет и Президиум иунашъокIэ Тульскэ районыр МыекьуапэкIэ атхыжъы ыкIи кыкIэлъыкIогъэ илъэсым ура-мэу Октябрьскэм иунау N 20-м дзэ комиссариатыр агъэкощы, непэ кызнэсыгъэми ащ ар чIэт.

Урысыер загъэпсым, дзэ комиссариатым илофышлэхэм япшъэрылхэми хэпшыкIэу ахэхъуагъ. Военкоматым чIыплэ зыгъэлорышIэжъыным икyuлыкyхуэм зэпхыныгъэ пытэ адырилэу зэдэлэжъэхэ хугъэ.

Мыекьопэ районым идзэ комиссариат непэ пшъэрылп 47-м ехъу егъэцакIэ. Ахэм анахь шхъалэхэр — ныбжыкIэхэр дзэ кyuлыкyр ахьыным фэгъэхъазырыгъэнхэр, мобилизацием епхыгъэ лофыгъохэр зэшIохыгъэнхэр, запасым щылэ цыфхэм

гъэу тилофшIэн нахь зеушъомбгъу ыкIи республикэм икомиссариат шхъалэ кытфигъэгъуцурэ пшъэрылхэр игъом зэрэзэшIотхыштхэм тыпылп. Мобилизацием изэхэцэнкIэ, зыныбжыкIэ зытефэхэрэр дзэ кyuлыкyм ягъэцэгъэнхэмкIэ анахь дэгъоу зилофшIэн зыгъэцакIэхэрэм тивоенкомат ащыщ. Джыдэм анахь шхъалэу зыуж титыр зэзэгъыныгъэкIэ кyuлыкyр зыхьыштхэм яугъоин ары. А лъэныкъомкIэ пшъэрылхэу кытфагъэуцугъэр икIыгъэ илъэсым шхъадэкIэу зэшIотхыгъ. Ар зэкIэ зишIушIагъэр зисэнэхъат хэшIыкI физилэ лофышлэхэу мыщ щылажъэхэрэр ары, — **кыыхыгъэжыгъ Мыекьопэ районым идзэ комиссариат ипашэ.**

Ежь Сергей Праздниковыр сыдигъуи дзэ лофым хэтыгъ.

нэхъат хэшIыкI физилэ, Iэпэлэсэныгъэ зыхэлп нэбгырэ 22-мэ лоф щашIэ. Ахэм ахэтых илъэс 30 фэдизрэ лутыгъэхэр. Ахэм яшIэныгъэхэр ныбжыкIэу кылухъагъэхэм джы альагъэлэсы. Юрий Парахиным, Олег Лобода, Лариса Прокопчук, Карина Гарегинян, Наталья Ляшенкэм, Лариса Педченкэм ягугъу дахэкIэ пшыныр атефэ.

Гушылэгъу тызфэхьугъэхэм ащыщ дзэ комиссарым илэпылэгъу шхъалэу Лариса Прокопчук. Дзэ пенсионерхэм, хэушхъафыкIыгъэ дзэ операцием хэлажъэхэрэм ыкIи ахэм яунагъохэм арысхэм ялофыгъохэр зэхэфыгъэнхэм ар фэгъэзагъ.

— Дзэ лофымкIэ гъэсэныгъэ симылэми, сищылэныгъэ щыщ илъэс 27-р ащ щызгъэкIуагъ. Сятэ илъягъо сырыкIожьыгъ,

Бырсыр Батырбий ыныбжь илэс 85-рэ хьугъэ

Лъэпкъым, шлэныгъэм адэлажъэ

Анцокъо Сурэт

Шлэныгъэлэжъ цлэрылоу, клэлэгъаджэу, къэралыгъо лфышлэу, сэнаушгъэ зыхэлъ лэшхьэтэтэу, шхьэклафэ зыфэсшырэ сиклэлэгъаджэу, филологие шлэныгъэхэмклэ докторэу, профессорэу, шлэныгъэхэмклэ Дунэе Адыгэ Академием, клэлэгъаджэ ыкли социальнэ шлэныгъэхэмклэ Урысыем и Академие якадемикэу, Урысыем иапшэрэ еджаплэ изаслуженнэ лфышлэу, Адыгэ Республикэм шлэныгъэмклэ изаслуженнэ лфышлэу, гъэсэныгъэмклэ УФ-м иотличникэу Бырсыр Батырбий ыныбжь илэс 85-рэ хьугъэ.

Шэуджэн районым ит къуаджэу Хьакурынэхьаблэ мэлылфэгум и 6-м, 1939-рэ илэсым Бырсыр Батырбий къыщыхьугъ. Янэ-ятэхэу Махьмудэрэ Гоцэфыжэрэ (Къохъужмэ япхъу) къуаджэм шалытэрэ унагохэм ащыщыгъэх. Ахэр шыпкъагъэ ахэлэу хьалэлэу колхозым шылажъэщыгъэх, унэгъо дахэ агъэпсыгъ, къуипллырэ пхъуитлурэ зэдэплугъ.

Анахьыжъэу джырэ мафэхэм зимэфэклышхо хагъэунафыкырэ Мамхыгъэ гурыт еджаплэр 1956-рэ илэсым дэгъоу къыухыгъ. 1957-рэ илэсым Адыгэ къэралыгъо клэлэгъаджэ институтым члэхьагъ ыкли илэситло зыщеджагъэм ыуж Тбилиси къэралыгъо университетым кавказыбзэхэмклэ икьутамэ агъэкьуагъ. Мы университетыр Бырсыр Батырбий диплом плыжьыклэ 1963-рэ илэсым къеухы. Студентмэ шлэныгъэу зэрагъэгъотыгъэм икуугъэ зыгъэунафырэ купым Хьурцыем (Грузием — ред.) Шлэныгъэхэмклэ и Академие бзэшлэныгъэмклэ институт иаспирантурэ Батырбий еджэныр лыгъэкьуатэмэ хьунэу зэриллытэрэмклэ тхылъ къырет. Апшэрэ еджаплэр къызеухым ыуж Бырсыр Пшыжьхьэблэ гурыт еджаплэм завучэу щэлажъэ, ащ даклоу аспирантурэм члэхьанэу ушэтынхэм зафегъэхьазыры. 1965-рэ илэсым щытхъу хэлэу ушэтынхэм апхырэклыш, аспирант мэхъу. Аспирантурэу къызыщыухырэ а илэс дэдэм «Адыгабзэхэм иглагол зэхэлхэмклэ» идиссертацие етхыш, щытхъу хэлэу 1969-рэ илэсым Тбилисси къыщегъэшыпкъэжы. 1967-рэ илэсым Адыгэ къэралыгъо клэлэгъаджэ институтым адыгабзэхэмклэ клэлэгъаджэу лф щышлэнэу рагъэблагъэ. Бэ темышлэу ригъаджэхэрэм и лф къыдэзышлэхэрэм лытэныгъэ къызфаригъэшлын ыльэкыгъ ыкли доцент цлэр къыфагъэшшоагъ. Нэужым лытэныгъэ зыфашырэ цыхьэшлэгъу лекторэу зэрэщытым пае Германием иапшэрэ еджаплэ

урысыбзэмрэ бзэм итеориерэ аригъэшлэнэу агъакло.

Илэсыщырэ ащ къэтыгъэу Батырбий Мыекъуапэ, лф зыщышлэщыгъэ институтым, къегъэзэжы. Бзэшлэныгъэм ыльапсэхэм афэгъэхьыгъэ курсыр аригъэхьыщыгъ, клэлэгъаджэми институтым ипашэм алытэщыгъ. Клэлэгъаджэ лфшлэным даклоу шлэныгъэ ушэтынхэр ригъэкьокьыщыгъ. Къэлэгъэн фэе джыри студентызэ ащ лорлуатэм къыхэхыгъэхэр къызыриугощыгъэр, ахэр гуманитар ушэтынхэмклэ Адыгэ республикэ институтым ихьарзынэщ хэлых. Джащ фэдэу адыгабзэм зэхэфыгъэн фэе лфэу илэхэм ягъэцкьлэн зэпыгъэу имылэу адэлажъэщыгъ. Апэрэ ишлэныгъэ лфшлагъэхэр 1967-рэ илэсым къыхиутынхэу регъажъэх. Ащ къыщыублагъэу непэрэ мафэхэм къанэсэу адыгэ ыкли кавказ бзэшлэныгъэмклэ лфыгъоу къэуцухэрэм афэгъэхьыгъэ шлэныгъэ лфшлэгъишъэм ехъу тыхэгъэуи лэклыбыми къащыхиутыгъ. Ахэм ащыщых монографиехэр, егъэджен тхылъхэр, егъэдженымклэ лэпылэгъу тхылъхэр, егъэджен программэхэр, гушыалэхэр, нэмыкьхэр.

Бырсыр Батырбий сыдигъуи ахэлажъэ чыплэ зэфэшхьафхэм ащыклорэ шлэныгъэ зэфэхэм, конференциехэм ыкли лэхьанымклэ зигъо дэдэ ыкли мэхьанэшхо зилэ темэхэр къызылотыкырэ псалъэхэр къащешы. Илэс пчъагъэхэм адэлажъагъ анахь лфыгъо хыльэмэ ащыцэу «Адыгабзэхэм яглаголыпкъхэм ягъэпсыкьлэрэ ыкли ятхыдэр». Клэухэу илфшлагъэ фэхъугъэр монографии шъуашэм итэу 2001-рэ илэсым Мыекъуапэ къыщыдыгъэкыгъ. Батырбий идокторскэ диссертации ары зыфэгъэхьыгъэр: «Адыгабзэхэм яглаголыпкъхэр: гъэпсыкьлэ-тхыдэ нэшанэхэр». Бырсырым имонографии ушэтыгъэхэу лфыгъуабэ къыщегъэлагъо — глаголыпкъ къызырыкьлэхэм якыхэхъэщын, глаголыпкъ зэхэлхэм ягъэпсыкьлэ. Ахэм

акылуужэу къэбэртэбзэмрэ нэмыкь кавказыбзэхэмрэ къахэхыгъэхэр егъэфедэх. Бзэшлэныгъэлэжыым адыгэ гушылэпкъым инэшанэхэм шлэныгъэлэжмэ еплъыклэу фырылэр къызырхьэлэжъ, мыщ адыгэ бзэшлэныгъэхэлъ зэфэхьысыжхэр ышлынхэ ыльэкыгъ. Глаголыпкъ къызырыкьлоу плытэмэ хьуцтэу 14 къыгъэнэфагъ, гушылэлэпсэ шьибл фэдиз ыкли зэхэлэу джэщ фэдиз хьазыр хэгъэуцон, лэпсэ зэпыгъэуцон, лэпсэ къыкьлэотыкын ыкли лексикоморфологии шыклэу. Батырбий Тбилиси щырагъэджэгъэ шлэныгъэу ащ фэгъэхьыгъэ бзэшлэныгъэмклэ гъэсэгъэшхохэу Арнольд Чикабавэрэ Георгий Рогавэрэ щылажъэщыгъэх, ахэр ары Бырсыр бзэшлэныгъэлэжэ сэнэхьатым фэгъэхьазырыгъэхэр.

Бырсыр Батырбий ары адыгэ бзэшлэныгъэлэжхэм апэу югослав ыкли иордан адыгэхэм яжабзэ цлэхэм язэхьокьын нэшанэу щырилэр къэзытхыагъэр ыкли ащ фэгъэхьыгъэ псалъэ иберие-кавказыбзэхэм афэгъэхьыгъэ я IX-рэ шлэныгъэ зэхэхэу 1981-рэ илэсым къалэу Махачкала щылагъэм къыщызышыгыгъагъэр. Мы илэс дэдэм югослав адыгэхэм ягушылаклэ фэгъэхьыгъэ статья етхы ыкли Тбилисси къыщыдэклэрэ шлэныгъэ журналым къыдегъахъэ.

Бырсыр Адыгэ Республикэм гъэсэныгъэмрэ шлэныгъэмрэклэ иапэрэ министрэгъ. Охътэ клэклым министерствэм илфшлалэхэмрэ еджаплэхэмрэ зэтыригъэпсыхьагъэх, клэлэгъаджэ дэгъухэм якъэгъэхьазырын зэхышагъ, адыгабзэмрэ литературэмрэ язэгъэшлэн апшэрэ, гурыт еджаплэхэм защыригъэушъомбгъу, лэклэб къэралыгъо хэм и адыгабзэр щызэрагъэшлэныр ыгъэпсыгъ. Тилэпкъэгъухэу лэклыбым щитэкъухьагъэхэм яныдэльфыбзэ зэрагъэшлэнымклэ амал аригъэгъотыныр фызэшлэныгъ. Амал зэрилэклэ клэлэгъаджэхэр афигьа-кьокьыгъэх, зэреджэщт тхылъхэр алэклигъахьэщыгъэх. Министрэ лэнатлэм къызытекьыжым, АКЪУ-м адыгэ филологиерэу культурэмрэклэ ифакультет идеканэу рагъэблагъэ, а пшэрыллыр илэс 13-м ехьурэ егъэцкьлэ. Факультетым зырегъэушъомбгъу, программэхэмрэ курсхэмрэ клэу егъэпсых. 2008-рэ илэсым АР-м и Лышхьэ иунашъокьлэ тиинститут ипашэу агъэнафэ. Шэны зэрэфэхьыгъэу, псынклэу лфшлэныр регъажъэ, коллективымрэ ащ ишлэныгъэ планхэмрэ нэлуасэ зафешы, институтыр зычлэт унэр зэгъэпэшыжыгъэным фежъэ.

Бырсыр Батырбий сызэстудент лэхьаным къыщыубла-

гъэу синэлуас. Шлэныгъэ куу зилэ, шлу къыбдэхьумэ зышлэныгъо цыф. Ащ гъэхьагъэу илэхэм осэшлу къыфашыгъ: ар Пшызэ шьолыыр шлэныгъэмклэ изаслуженнэ лфышл, Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэм ищытхъу тамыгъэу «Хабзэ. Пшэрыл. Намыс» ыкли «Адыгейм и Щытхъуэх» зыфилохэрэ, джащ фэдэу «Намыс ыкли щытхъу» (Абхъазыр), нэмыкьхэри къыфагъэшшоагъэх. Ащ ыцлэ адэхьагъ «Адыгэ (черкес) энциклопедием» ыкли «Кавказ ицлэ цлэрылохэр» зыцлэ тхылым. Зэлашлэрэ бзэшлэныгъэлэжъ, адыгэмэ ятхыдэрэ ялорлуатэрэ хэшлыкь икьу афызилэ цыф, къэбар гъэшлэгъоныбэ ешлэ, жэбзэ дахэ лулъ, сурэтшыным шыгъуаз, ыныбжь емыллытыгъэу, бжышлэ. Илэс 85-рэ къызэпчыгъэу шолыгъэхьыгуае. Тхэм псауныгъэ къырет, бэрэ иунагъо ышхьагъ рерэгъэт. Игухэллышлэхэр къыдэхьухэу, шлэныгъэмрэ лэпкъымрэ шлуагъэ къафихьэу шхьэкьлафэ зыфэсшырэ сиклэлэгъаджэ илэсыбэ джыри къыгъэшлэнэу сыфэла.

ТЭУ Нуриет.
Гуманитар ушэтынхэмклэ Адыгэ республикэ институтым бзэшлэныгъэмклэ иотдел илфышлэ шхьа.

Псауныгъэм и Дунэе маф

ЮфТхьэбзэ зэфэшъхьафхэр зэхашцэщтых

Хабзэ зэрэхуьгъэу,
ильэс къэс мэлыль-
фэгум и 7-м
псауныгъэм и Ду-
нэе мафэ хагъэунэ-
фыкы.

Мыгъэ ащ зереджагъэхэр
«Мое здоровье, мое право».
Мэфэкым къыдыхэлъытагъэу
цыфхэм алкъышъол агъэпытэ-
ным фытегъэпсыхъэгъэ юфтхьа-
бзэхэр къэралыгъом ишъолъыр
зэфэшъхьафхэм ащырагъэкло-
кыщтых.

Псауныгъэм икъэухъумэнкIэ
Дунэе организациер зызэха-
щагъэу алытэрэр мэлыльфэ-
гум и 7-м 1948-рэ ильэсыр
ары, а уахътэм ащ иустваштагъ.
1950-м щегъэжагъэу псауныгъэм
и Дунэе мафэ имэфэкI хагъэунэ-
фыкIэу рагъэжагъ.

Специалистхэм зэралъытэрэм-
кIэ, цыфым ипсауныгъэ изытет
процент 20-кIэ зэпхыгъэр ар
зыщыпсэурэ чыплэм икъэбзагъ,
процент 50-р ар зэрэпсэурэ шы-
кIэм, проценти 10-р псауныгъэр
къэухъумэгъэным исистемэ юф
зэришIэрэм япхыгъ, нэмыкI лъэ-
ныкхъохэри агъэнафэх.

Цыфым ипсауныгъэ гъэпытэ-
гъэным фытегъэпсыхъэгъэ пэшлоры-
гъэшъ юфтхьабзэхэм язэхэщэн,
ащ гъомылапхъэу ышхырэр шэ-
пхъэ гъэнэфагъэхэм адиштэным,
физическэ культурэм ыкIи спор-
тым апылбыным, анахъэу лъэ-

сэу къыкIухъаным, сыд фэдэрэ
лъэныкхъокIи мэхъанэшхо яI. Мы
пстэури зыгъэцакIэрэм узхэм
нахъ захиухъумэщт.

Псауныгъэм икъэухъумэнкIэ
Дунэе организациер зэралъы-
тэрэмкIэ, спортым ыкIи физиче-
скэ культурэм адаклоу цыфыр
тэрэзэу шхэным мэхъанэшхо иI.
Псауныгъэм игъэпытэн зишуа-
гъэ къекIырэ гъомылапхъэхэр
— пхъэшхъэ-мышхъэхэр, хэтэ-
рыкIхэр, нэмыкIхэр ыгъэфедэн-
хэ, шъоушыгъур ыкIи цыгъур
зыхэлхэр нахъ макIэ ышIынхэ,

джащ фэдэу аркъым ыкIи тутын
ешъоным зашидзыен фае.

Шъуипсауныгъэ изытет зэжъу-
гъэшIэным ыкIи ищыкIагъэ хъумэ
медицинэ Iэпылэгъу зэжъугъэго-
тыным апае специалистхэм,
врачхэм игъом зафэжъугъаз.

Мы мэфэкым фэгъэхыгъэ
спорт юфтхьабзэхэр, зэлухыгъэ
урокахэр, нэмыкIхэр Адыгеим
щыклощтых. Республикэм икъэлэ
шхъалэ щызэхэщэщт «Проф-
союзным маршрутом к долголе-
тию!» зыфилорэр. Тишъолъыр
щыпсэурэ нэбгырэ 600-м ехъу

ащ хэлэжэщт, лъэсэу лъэбэкъу
мини 10 къакIушт. Ар онлайн
шыкIэм тетэу рагъэкIокIышт.
Командэ пэпчъ нэбгыри 5 — 10
хэтышт. Ахэм юфтхьабзэм къы-
гъэнэфэрэ шапхъэхэр агъэцэкIэ-
щтых, кIэухым республикэ ста-
дионэу «Зэкхъошныгъэм» щызэ-
лукIэщтых.

Юфтхьабзэм пшъэрылъ шхъа-
лэу иIэр профсоюз организацием
хэтхэр физическэ культурэм ыкIи
спортым пыщэгъэнхэр, ахэм
япсауныгъэ агъэпытэныр ыкIи ащ
лыпIлэнхэр ары.

**Зэхэзышагъэр
ыкIи къыдзэ-
гъэкIырэр:**
АР-м лъэпкъ Юфхэм-
кIэ, IэкIыб къэралхэм
ащыпсэурэ тильэп-
къэгъухэм адырIэ
зэпхыныгъэхэмкIэ
ыкIи къэбар жъугъэм
намалхэмкIэ и Комитет
Адресыр: 385000
къ. Мыекъуапэ,
ур. Крестьянскэр, 236

**Редакциер
зыхъышIэр:**
385000,
къ. Мыекъуапэ,
ур. Первомайскэр, 197.
Телефонхэр:
приемнэр:
52-16-79

Редакцием авторхэм
къаIихырэр А4-кIэ
заджэхэрэ тхьапэхэу
зипчъагъэкIэ 5-м
емыхъухэрэр ары.
Сатырхэм азыфагу
1,5-рэ дэлъэу, шриф-
тыр 12-м нахъ цIы-
кIунэу щытэп. Мы
шапхъэхэм ади-
мыштэрэ тхыгъэхэр
редакцием зэкIе-
гъэкIожыхъ.
E-mail: adygvoice@
mail.ru

Зышаушыхъатыгъэр:
УФ-м хэутын Юфхэм-
кIэ, телерадиокъэтын-
хэмкIэ ыкIи зэлы-
IэсыкIэ амалхэмкIэ
и Министерствэ
и Темыр-Кавказ
чIыпIэ гъэIоры-
шIапI, зэраушыхъа-
тыгъэ номерыр
ПИ №ТУ23-00916

Зыщыхаутырэр
АО-у
«Полиграф-ЮГ»,
385000,
къ. Мыекъуапэ,
ур. Пионерскэр,
268

**ЗэкIэмкIи
пчъагъэр**
4122
Индексхэр
П 4326
П 3816
Зак. 579

**Хэутыным
узщыкIэхтэнэу
щыт уахътэр**
Сыхъатыр
18.00
ЗыщыкIэхтэгъэхэ
уахътэр
Сыхъатыр 18.00

Редактор
шхъаIэм
ипшъэрылхэр
зыгъэцакIэрэр
Тэу З. Дз.

ПшъэдэжIыжъ
зыхырэ
секретары
Тхьаркъохъо А. Н.